

<https://www.index.hr/vijesti/clanak/jasenovac-je-bio-takav-logor-smrti-da-su-i-nijemci-bili-zgrozeni/2335131.aspx?fbclid=IwAR3mi52Y4qePcQ9oGdMNSr8Zlh3T7V4RShInmQ441dDPVXIRj-znCJIHNTs>

Jasenovac je bio takav logor smrti da su i Nijemci bili zgroženi

Vladimir Matijanić

Foto: JAVNA USTANOVA SPOMEN-PODRUČJE JASENOVAC

CLAUDE LANZMANN potrošio je 11 ili 12 godina života stvarajući film Šoa - jedinstveno svjedočanstvo o nacističkom projektu uništenja židovskog naroda. Od 1973. do 1985. godine snimio je od 200 do 300 sati materijala u 14 država, nekoliko je godina proveo u montaži. Dovršeno djelo, duže od devet sati, ovih su dana mogli vidjeti i gledatelji Hrvatske televizije.

Zloglasna "Kula" u logoru Stara Gradiška, 1946.,

Holokaust je odlično istražen, kao i ustaški zločini

Lanzmannov film o najvećem i najsistematicnijem uništavanju koje je čovjek poduzeo protiv svoje vrste dostupan je već 37 godina. Samo u našem dijelu svijeta od tada se dogodilo štošta što će nas uvjeriti da Šoa ili uopće nije pogledan ili nije shvaćen osim, možda, kao inspiracija za lokalne pogrome, etnička čišćenja, genocida i kako se već u pravnoj i politološkoj literaturi nazivaju raznovrsni oblici dehumanizacije te, više ili manje, uspjela uništenja cijelih ljudskih zajednica i naselja.

Šoa je autora, kako čitamo, gotovo potpuno iscrpio i taj je trud, ako je suditi po iskustvima postjugoslavenskih država i etnija, bio uzaludan. Lanzmann se žrtvovao za nekog drugog.

Holokaust je jedno od najistraženijih razdoblja ljudske povijesti, baš kao i hrvatski ili, točnije, ustaški doprinos. U knjizi Jasenovac - tragika, mitomanija, istina, izdanoj 2016. godine, pokojni Slavko Goldstein zapisao je:

"Prema jednoj savjesno rađenoj bibliografiji o ustaškom logoru Jasenovac do 2000. godine objavljeno je 1106 knjiga, 1482 memoarska zapisa i studijska članka, 108 zbirki dokumenata, a u posljednjih 15 godina ta je obilna građa dodatno obogaćena. Sve je to potkrijepljeno desecima tisuća dokumenata koji se odnose na Jasenovac, a pohranjeni su u središnjim arhivima država koje su nastale na području bivše Jugoslavije i u pedesetak lokalnih arhiva.

Među njima je i velik broj dokumenata ustaške provenijencije koji također jasno govore o smrtonosnom karakteru jasenovačkih logora 1941.-1945. godine... Već od prvih tjedana NDH 1941. njemački obavještajci izvještavaju o krvavim ustaškim zločinima nad Srbima, a kasnije i o Jasenovcu i drugim logorima s upozorenjima da to stvara nemire u cijelom području i može bitno štetiti njemačkim ratnim naporima".

I Nijemcima je smetala ustaška okrutnost prema Srbima

Na fotografiji se vide logoraši koji su izrađivali košare u logoru Stara Gradiška.
Fotografiju su izradili ustaše u svrhu promidžbenog materijala 1942.g.

Nijemcima, naime, nije smetala ustaška okrutnost prema Židovima - u tome su bili isti - ali im u prilog nije išao progon Srba i nepodobnih Hrvata jer je utjecao na omasovljenje antifašističkog pokreta.

O stradanju Roma u Jasenovcu iscrpno je govorio bivši logoraš dr. Mladen Ivezović. O jasenovačkom genocidu nad Židovima mnogo je dokumenata i iskaza. Goldstein podsjeća kako je Ljubo Miloš, zapovjednik radne službe logoraša u Jasenovcu, svjedočio da je prvi masovni pokolj čije su žrtve bile pretežno Židovi izvršen krajem listopada ili početkom studenog 1941. godine u logoru Krapje u jasenovačkom sustavu i to nakon što su se logoraši pobunili zbog gladi.

Najbrojniji grupni genocid, navodi isti izvor, nad Židovima je počinjen između 15. lipnja i 15. srpnja 1942. godine kad ih je u tri transporta u Jasenovac dopremljeno više do 2400 iz Đakova. Erwin Miller, nadalje, navodi da je oko 700 vinkovačkih Židova pogubljeno u Holokaustu, mahom u Jasenovcu.

Veći transporti uhićenih Srba započeli su od listopada 1941. godine. Kako Goldstein kaže, najspektakularnija likvidacija "koju su prilično podudarno opisali brojni preživjeli logoraši" zbila se na katolički Badnjak 1941. godine kad je zloglasni Maks Luburić pozvao logoraše koji se osjećaju slabo da se jave, a on će ih uputiti u logor u Đakovu gdje je otvoren odjel za slabije i boležljive. Javilo ih se petstotinjak. Likvidirani su.

"Odonda je među jasenovačkim veteranima kružila crnohumorna krilatica za logoraša kojeg više nema - 'otišao je u Đakovo'", tvrdi Goldstein pa podsjeća da su ujutro 21. prosinca 1941. godine ustaše iz jasenovačke posade opkolile srpsko selo Prkos Lasinjski na obali Kupe, pohvatale 440 stanovnika, uglavnom žena, djece i starijih muškaraca te ih naredne tri noći likvidirali u šumi Brezje. Nitko nije preživio.

Nemoguće je utvrditi točan broj ubijenih u Jasenovcu

Točan broj ljudi ubijenih u Jasenovcu nikad neće biti utvrđen. Eliminacija je bila važnija od evidencije. Prema onome što sada znamo, brojke od 600, 700 i 800 tisuća ubijenih, navođene za vrijeme socijalizma, višestruko su preuveličane.

Bilo je tu svega: od želje da se povećanjem broja ratnih žrtava iskamči veća ratna odšteta do politizacije stradanja, u čemu je prednjačio utjecajni bivši diplomat Milan Bulajić, dugogodišnji direktor beogradskog Muzeja genocida. On se pozivao na brojku od 700 tisuća ubijenih u Jasenovcu. Njegovim putem i danas idu srpski nacionalisti poput Milorada Dodika, dragog sugovornika hrvatskog predsjednika Zorana Milanovića.

Krajem osamdesetih i početkom devedesetih demograf Vladimir Žerjavić objavio je rad po kojem je u Jasenovcu i Staroj Gradiški smaknuto od 80 do 90 tisuća ljudi. Neovisno o njemu do sličnih podataka dolazi srpski statističar Bogoljub Kočović. Pisanja o Jasenovcu, ali s politikantskim pobudama, uhvatilo se Franjo Tuđman. Njegova Bespuća povijesne zbiljnosti objavljena su 1989. godine, godinu prije nego što će autor zajahati Republiku Hrvatsku.

U njima, kako veli Goldstein, Tuđman motiviran željom za pobijanjem "jasenovačkog mita" o 700 tisuća žrtava "neprimjereno minimalizira broj ukupnih žrtava, osobito srpskih, tvrdeći da je 'u jasenovačkom logoru stvarno stradalo nekoliko (vjerovatno 3-4) desetaka tisuća zatočenika, ponajviše Cigana, pa Židova i Srba, a i Hrvata'".

Iz mita o ogromnom broju žrtava otišlo se u drugu krajnost

Saborska je komisija, pak, u vrijeme Tuđmanova režima, došla do brojke od svega 2238 jasenovačkih žrtava.

Tako se iz mita zasnovanog na preuveličavanju, došlo do gotovo potpune minorizacije broja jasenovačkih žrtava. Danas je, uz finansijsku i organizacijsku pomoć ekstremnijih hrvatskih iseljenika i dijela crkve, stvorena povjesničarska i parapovjesničarska scena čiji akteri pokušavaju dokazati da je Jasenovac bio samo radni logor rezerviran, mahom, za neprijatelje vlasti.

Pritom, očekivano, njezini akteri ustaški režim prikazuju znatno blažim nego što je zaista bio.

"Kad govorimo o Jasenovcu, dakle o ustaškom logoru, prvo spominjanje mita vezano je uz broj poginulih i dekonstrukciju tog mita o 700 tisuća ubijenih. Ta se brojka čak i povećavala. To nije počelo sa suvremenom Hrvatskom, o tom mitu počelo se govoriti i prije. Nema spora da je toliki broj stradalih laž, međutim, mislim da mnogi ne govore o tome zato što im je stalo do istine, nego im spominjanje te laži služi kao opravdanje da bi izrekli kako se u Jasenovcu ništa nije dogodilo, da se tamo nije ubijalo ljudi na temelju rasnih, etničkih, vjerskih principa. To je otišlo u krajnost u suvremenoj Hrvatskoj", kaže povjesničar Hrvoje Klasić.

Revizionisti nalikuju teoretičarima zavjere

"Kao što u hrvatskoj emigraciji nastaje mit da je na Bleiburgu pobijeno milijun ljudi i to uglavnom Hrvata te da je tamo bio genocid nad Hrvatima, tako je krenulo i s pričama o lažima vezanim uz Jasenovac. Kažem, tim se temama pristupalo s različitim motivima: znanstvenici su htjeli objektivno utvrditi o kojoj se brojci točno radi u Jasenovcu, dok su, s druge strane, inzistiranjem na lažnim brojkama revizionisti htjeli dokazati da je cijela priča laž", kaže Klasić pa ukazuje na sličnost revizionista i teoretičara zavjera.

"Uzme se ono što ti odgovara iz neke teme i na tome gradiš priču. Ovaj pristup Jasenovcu je tipično taj: onima koji vjeruju u revizionističku teoriju dovoljno je reći - pogledajte kako su oni govorili o 700 tisuća žrtava, a nije ih bilo 700 tisuća, ili vidite, oni imaju popis od 83 tisuće imena na kojemu je nekoliko desetaka ili stotina pogrešnih imena i to je dovoljno da se ulije nepovjerenje. Tako je i kad pristupate cjepivima, koroni, euru ili bilo čemu drugom, potpuno je isti princip."

Holokaust je najobrađenija povjesna tema. I ustaški doprinos tom padu ljudskosti u ponor. I onda, nakon svih svjedočenja, predaja, dokumenata, filmova, knjiga... dođu dva tipa, koja su u životu pročitala čitanku u osnovnoj školi, i to dopola, pa na svom albumu zaključe da je Jasenovac mit.

Samo, koga briga, istina je ionako odavno samo jedan od ne pretjerano atraktivnih artikala u našim virtualnim životima.

Znate li nešto više o temi ili želite prijaviti grešku u tekstu?